

الگوی منزلت اجتماعی بازنشستگان

سعید زنگنه^۱، کرم الله دانشفرد^{۲*}، مرتضی موسی خانی^۳، نازنین پیلهوری^۴

چکیده

زمینه و هدف: بازنشستگان به عنوان گروهی از جامعه که به دلیل سال ها خدمت و فعالیت، به دوران جدیدی وارد می شوند، نیازمند حمایت های اجتماعی و اقتصادی هستند. منزلت اجتماعی نه تنها به احساس ارزشمندی و هویت فردی آن ها کمک می کند، بلکه می تواند بر تعاملات اجتماعی و مشارکت آن ها در فعالیت های جامعه تأثیرگذار باشد. هدف پژوهش حاضر طراحی الگوی منزلت اجتماعی بازنشستگان است. **روش پژوهش:** نوع پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ نوع داده آمیخته متوالی با رویکرد اکتشافی بود. پژوهش در دو فاز کیفی و کمی اجرا شد. در فاز کیفی از روش فراترکیب مبتنی بر رویکرد سندلوسکی و باروسو و سپس تکنیک دلفی استفاده شد. در فاز کمی از روش توصیفی-پیمایشی بهره گرفته شد. در مرحله فراترکیب، ۱۸ اثر علمی با تکنیک حذف سیستماتیک و روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شد. در مرحله دلفی، ۲۰ خبره با روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند. در فاز کمی، ۳۶۰ کارمند مشمول مقررات بازنشستگی با روش نمونه گیری خوشه ای مرحله ای انتخاب شدند. روش گردآوری داده در فاز کیفی مرور سیستماتیک ادبیات و کاربرد دلفی بود. در بخش کمی از پرسشنامه محقق ساخته ۴۳ گویه ای و پرسشنامه ۳۴ گویه ای اعتبارسنجی مدل استفاده شد. روش تحلیل داده ها در بخش کیفی تحلیل مضمون با نرم افزار NVivo-V12 و در بخش کمی شامل آمار توصیفی و استنباطی با نرم افزارهای SPSS-V23 و Smart PLS-V3 بود. **یافته ها:** یافته ها نشان داد ابعاد منزلت اجتماعی بازنشستگان شامل بعد فرد، سازمان و جامعه است که بعد فرد دارای سه مؤلفه دسترسی به خدمات، حمایت های اجتماعی، سلامت و رفاه؛ بعد سازمان دارای چهار مؤلفه ساختار سازمانی، فرهنگ سازمانی، مدیریت منابع انسانی، ارتباطات سازمانی و بعد جامعه دارای ۴ مؤلفه مشارکت اجتماعی، شبکه های اجتماعی، دسترسی به خدمات اجتماعی و تعامل اجتماعی است.

نتیجه گیری: نتایج پژوهش حاضر نه تنها به تصمیم گیرندگان در طراحی استراتژی های مؤثر یاری می رساند، بلکه بیانگر آن است که الگوی پیشنهادی می تواند به طور قابل توجهی الگوی مفیدی برای بهبود شرایط زندگی بازنشستگان و افزایش رضایت مندی آن ها باشد که منجر به ارتقاء کیفیت زندگی بازنشستگان شود.

واژگان کلیدی: منزلت اجتماعی، بازنشستگان، صندوق بازنشستگی کشوری، فراترکیب، دلفی

^۱ دانشجوی گروه مدیریت دولتی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^{۲*} استاد گروه علمی مدیریت دولتی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول) daneshfard@srbiau.ac.ir

^۳ گروه علمی مدیریت دولتی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۴ گروه مدیریت صنعتی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۱. مقدمه

در دنیای پرتلاطم امروزی، جایگاه نهاد تعلیم و تربیت به منظور دستیابی به اهداف والای انسانی، غیرقابل انکار است. نقش آفرینی و موفقیت آموزش و پرورش در این امر خطیر و پراهمیت درگرو بهره‌مندی از نیروهای مانا و متعهد است، معلمان مؤثرترین و مهم‌ترین نیروهای این نهاد هستند (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۷). آموزش حرفه‌ای اساس رفاه و ثبات اقتصادی-اجتماعی دولت است و کیفیت آن ارتباط مستقیمی با وضعیت اجتماعی معلم دارد.

مهم شمردن معلم به‌عنوان کارگزار اصلی جریان یاددهی-یادگیری اگرچه در جوامع معاصر همراه با تأمین مقدمات حفظ شأن و منزلت اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی آن‌ها صورت گرفته، اما در عمل با کمبودهایی در حیطه اجرایی مواجه گردیده است. دوشغله شدن معلمان (واسیلوا و نیکولنکو، ۲۰۲۰)، ضعف هویت و تعلق سازمانی (واهاسانتان و همکاران، ۲۰۰۸)، ایجاد مسائل و مشکلات روحی و روانی (چاپلین، ۲۰۰۸)، گسترش نابرابری و مشکلات اقتصادی در معلمان (برلینر، ۲۰۱۳)، و نارضایتی شغلی (موسی و سومجای، ۲۰۱۹)، ازجمله پیامدهای منفی بی‌توجهی به منزلت اجتماعی معلمان است.

در این میان، بازنشستگی شروع دوران جدیدی از زندگی است. این دوران ممکن است به یکی از لحظات بحرانی زندگی کارکنان تبدیل گردیده و با نوعی نگرانی و عدم تعادل آنان همراه گردد. از دست دادن مقام (منزلت اجتماعی ناشی از زمان اشتغال)، درک و فهم، درآمد، پیر شدن جسمی و استرس هیجانی که عوارض ترک کردن کار است، به نظر مایوس‌کننده می‌رسد و نبود فرهنگ سازمانی حمایت‌کننده و فشارهای اجتماعی این یأس را تشدید می‌کنند.

علیرغم اینکه شرایط موجود اقتصادی کشور، مسائل مالی و تأمین هزینه‌های زندگی خانوار را به دغدغه ذهنی روزانه بازنشستگان تبدیل نموده است لیکن، هم‌راستا با طراحی و اجرای حمایت‌های مالی، آنچه می‌تواند موجب دلگرمی و مسرت بازنشستگان را فراهم نماید، ایجاد احساس مشارکت و مفید بودن در آنان است (جعفری، ۱۳۹۴). در ایران گفته می‌شود فعالیت‌هایی برای حفظ منزلت و کرامت بازنشستگان صورت گرفته است. صندوق بازنشستگی کشوری بیان کرد این صندوق به تبعیت از سیاست‌های دولت، تمهیدات ویژه‌ای را برای جایگاه و رشد و تعالی منزلت اجتماعی بازنشستگان، افزایش رفاه اجتماعی و ارائه خدمات درمانی مطلوب به این عزیزان در نظر دارد.

۱.۱. شکاف نظری پژوهش

با وجود اهمیت موضوع منزلت اجتماعی بازنشستگان، مرور ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد که شکاف‌های نظری و عملی قابل‌توجهی در این حوزه وجود دارد:

اول، اکثر مطالعات انجام‌شده در زمینه منزلت اجتماعی، بیشتر بر گروه‌های شاغل و فعال تمرکز داشته‌اند و کمتر به وضعیت بازنشستگان به‌عنوان گروهی با ویژگی‌های خاص پرداخته‌اند. در حالی که بازنشستگان با چالش‌های منحصر به فردی مانند از دست دادن نقش شغلی، کاهش درآمد، تغییر در روابط اجتماعی و تغییرات جسمی-روانی مواجه هستند که نیازمند بررسی جداگانه است.

دوم، پژوهش‌های موجود در ایران عمدتاً به بررسی ابعاد جزئی و مجزای منزلت اجتماعی بازنشستگان پرداخته‌اند و الگوی جامع و یکپارچه‌ای که تمامی ابعاد فردی، سازمانی و اجتماعی را به‌صورت همزمان در نظر بگیرد، ارائه نشده است. این در حالی است که منزلت اجتماعی پدیده‌ای چندبعدی و پیچیده است که نیازمند رویکرد سیستمی و جامع‌نگر است.

موضوع منزلت اجتماعی بازنشستگان به عنوان یک مقوله مهم در مطالعات مدیریت، اجتماعی و روان‌شناختی، به بررسی جایگاه و ارزش اجتماعی افرادی می‌پردازد که به مرحله بازنشستگی رسیده‌اند. این منزلت اجتماعی نه تنها بر کیفیت زندگی و سلامت روانی بازنشستگان تأثیر می‌گذارد، بلکه به شکل‌گیری هویت اجتماعی آن‌ها نیز کمک می‌کند.

گنجیان و همکاران (۱۳۹۳) پژوهشی با عنوان «بررسی منزلت اجتماعی بازنشستگان: چالش‌ها و راهکارها» انجام دادند. یافته‌ها نشان داد که منزلت اجتماعی بازنشستگان تحت تأثیر عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی قرار دارد و همچنین وجود چالش‌هایی نظیر احساس تنهایی و عدم مشارکت اجتماعی، تأثیر منفی بر منزلت اجتماعی آنان دارد.

فدایی (۱۳۹۷) نشان داد که منزلت اجتماعی بازنشستگان تحت تأثیر عواملی نظیر سطح تحصیلات، وضعیت اقتصادی و شبکه‌های اجتماعی قرار دارد و همچنین بازنشستگان با چالش‌های قابل توجهی در حفظ منزلت اجتماعی خود مواجه هستند.

شکی و همکاران (۱۴۰۱) به ارائه مدل منزلت اجتماعی اخلاق حرفه‌ای پرستاران در مقابله با کووید ۱۹ پرداختند. نتایج نشان داد که جایگاه کادر پرستاری شامل احترام به ارزش‌های انسانی، رابطه با بیمار، حق تصمیم‌گیری، و رشد حرفه‌ای بوده است.

نجف‌پور مقدم و محمدی (۱۴۰۱) به سنجش روابط چندگانه بین ابعاد منزلت اجتماعی و ابعاد ساختاری، شناختی و ارتباطی سرمایه اجتماعی پرداختند. یافته‌ها نشان داد بین ابعاد پنج‌گانه منزلت اجتماعی و ابعاد سه‌گانه سرمایه اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

خلیلی و نیک‌نفس (۱۴۰۰) دریافتند که نشاط منابع انسانی به میزان ۵۷٪ بر منزلت اجتماعی اثرگذار بود و منزلت

سوم، اکثر مطالعات خارجی در زمینه بازنشستگی در زمینه‌های فرهنگی متفاوت از ایران انجام شده‌اند و نمی‌توان یافته‌های آنها را به‌طور مستقیم به بافت فرهنگی و اجتماعی ایران تعمیم داد. بنابراین نیاز به طراحی الگویی بومی و متناسب با ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه ایران احساس می‌شود.

چهارم، در پژوهش‌های داخلی، ابزارهای سنجش منزلت اجتماعی بازنشستگان که دارای روایی و پایایی کافی باشند و ابعاد مختلف این مفهوم را پوشش دهند، کمتر توسعه یافته‌اند. این امر موجب شده تا پژوهشگران نتوانند به‌طور دقیق و جامع این متغیر را اندازه‌گیری کنند.

پنجم، با وجود تأکید قوانین و سیاست‌های کلان کشور بر اهمیت حفظ کرامت و منزلت بازنشستگان (اصول ۲، ۱۹، ۲۲، ۳۹، ۴۷ قانون اساسی و ماده ۸ سیاست‌های کلی نظام اداری)، شکاف قابل توجهی بین سیاست‌ها و اجرای عملی آنها وجود دارد و الگوی مشخصی برای پیاده‌سازی این سیاست‌ها ارائه نشده است.

ششم، پژوهش‌های موجود عمدتاً با رویکردهای تک‌روشی (صرفاً کمی یا کیفی) انجام شده‌اند و از ظرفیت رویکردهای آمیخته که می‌توانند درک عمیق‌تر و جامع‌تری از پدیده ارائه دهند، استفاده نشده است.

بنابراین، پژوهش حاضر با هدف پر کردن این شکاف‌های نظری و عملی، در پی طراحی و اعتبارسنجی الگوی جامع منزلت اجتماعی بازنشستگان با رویکرد آمیخته و با تمرکز بر بافت فرهنگی-اجتماعی ایران است.

سؤال اصلی پژوهش: طراحی و اعتبارسنجی الگوی منزلت اجتماعی بازنشستگان به چه صورت است؟

۲. پیشینه پژوهش

در این پژوهش از رویکرد فراترکیب سندلوسکی و باروسو (Sandelowski & Barroso, 2007) استفاده شد. این رویکرد یکی از جامع‌ترین و دقیق‌ترین روش‌های فراترکیب است که به ترکیب و تفسیر یافته‌های پژوهش‌های کیفی می‌پردازد. سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) فراترکیب را فرایندی تفسیری تعریف می‌کنند که در آن پژوهشگر یافته‌های پژوهش‌های اولیه را جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر می‌کند تا به درک جدید و جامع‌تری از پدیده مورد مطالعه دست یابد.

فراترکیب فراتر از مرور ساده ادبیات است و به دنبال کشف الگوها، تم‌های مشترک و ساختارهای نظری در مطالعات کیفی است. این روش به پژوهشگران اجازه می‌دهد تا از طریق ترکیب نتایج چندین مطالعه، به فهم عمیق‌تر و جامع‌تری از موضوع دست یابند.

مراحل فراترکیب بر اساس رویکرد سندلوسکی و باروسو:

مرحله ۱: تدوین سؤال پژوهش سؤال اصلی این بود که «ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های منزلت اجتماعی بازنشستگان کدامند؟» این سؤال به صورت واضح و قابل پژوهش تدوین شد تا جهت‌گیری مناسبی برای جستجو و تحلیل فراهم آورد.

مرحله ۲: جستجوی سیستماتیک ادبیات جستجوی جامع در پایگاه‌های داده داخلی (نورمگز، مگیران، SID) و خارجی (Web of Science, Scopus, PubMed, ProQuest) با کلمات کلیدی Social Status^۹، Prestige, Retirees, Retirement, Pensioners و معادل‌های فارسی آنها انجام شد. بازه زمانی جستجو برای مقالات داخلی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۳ و برای مقالات خارجی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۴ در نظر گرفته شد.

اجتماعی به میزان ۵۴٪ متغیر توانمندسازی منابع انسانی را تبیین نمود.

ابوالحسن‌پور و سلیمیان (۱۴۰۰) نشان دادند که بین رشد حرفه‌ای و چهار مؤلفه آن و همچنین بین منزلت اجتماعی و مؤلفه‌های آن با رضایت شغلی کارکنان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

کوته (۲۰۲۴) به بررسی تأثیر منزلت اجتماعی بر رفتارهای اجتماعی و روان‌شناختی افراد در جوامع معاصر پرداخت. نتایج نشان داد که افراد با منزلت اجتماعی بالاتر، تمایل بیشتری به مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و ایجاد روابط مثبت دارند. کارچدی (۲۰۲۳) نشان داد که افراد با منزلت اجتماعی پایین‌تر بیشتر در معرض مشکلات روانی و احساس تنهایی قرار دارند و به اهمیت توجه به منزلت اجتماعی به عنوان یک عامل کلیدی در برنامه‌ریزی‌های بهداشتی و اجتماعی اشاره کرد.

۳. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر نوع داده آمیخته متوالی با رویکرد اکتشافی، و از نظر پارادایم عمل‌گرا یا ترکیبی (تفسیری و اثبات‌گرایی) است. از نظر ماهیت ابتدا اکتشافی و سپس توصیفی-تحلیلی و از نظر منطق اجرا مختلط (استقرایی-قیاسی) است. پژوهش در دو فاز کیفی و کمی به شرح زیر اجرا شد:

۱.۳. فاز کیفی پژوهش

فاز کیفی پژوهش شامل دو مرحله است: مرحله اول فراترکیب و مرحله دوم تکنیک دلفی.

۱.۱.۳. مرحله اول: فراترکیب (Meta-Synthesis)

الف) رویکرد فراترکیب

- مقالات منتشرشده در بازه زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۳ (داخلی) و ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۴ (خارجی)
- مقالات مرتبط با منزلت اجتماعی و/یا بازنشستگان
- مقالات منتشرشده در مجلات معتبر علمی-پژوهشی
- مقالات با روش‌شناسی کیفی، کمی یا آمیخته
- دسترسی به متن کامل مقاله

معیارهای خروج:

- مقالات مروری بدون داده اولیه
- مقالات با کیفیت پایین (کمتر از ۵۰٪ در چک‌لیست کیفی)
- مقالات تکراری
- مقالات خارج از موضوع پژوهش

ج) فرایند نمونه‌گیری با روش سندلوسکی و باروسو

فرایند نمونه‌گیری و غربالگری مطالعات در هفت مرحله به شرح جدول ۱ انجام شد:

مرحله ۳: غربالگری و انتخاب مطالعات با استفاده از معیارهای ورود و خروج مشخص (که در بخش بعدی توضیح داده می‌شود)، مطالعات مرتبط انتخاب شدند. این فرایند در چندین مرحله شامل بررسی عنوان، چکیده و متن کامل انجام شد.

مرحله ۴: ارزیابی کیفیت مطالعات از چک‌لیست ۲۷ موردی بر اساس مدل PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) استفاده شد. این چک‌لیست شامل ارزیابی جامع کیفیت روش‌شناسی، گزارش‌دهی و یافته‌های مطالعات است.

مرحله ۵: استخراج داده‌ها اطلاعات مرتبط با ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های منزلت اجتماعی بازنشستگان از مطالعات منتخب استخراج شد. برای هر مطالعه، فرم استخراج داده شامل اطلاعات نویسندگان، سال انتشار، روش تحقیق، حجم نمونه، یافته‌های کلیدی و کدهای اولیه تکمیل شد.

مرحله ۶: تحلیل و سنتز یافته‌ها با استفاده از تحلیل مضمون و نرم‌افزار NVivo-V12، مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر شناسایی شدند. این فرایند شامل کدگذاری باز، محوری و انتخابی بود.

مرحله ۷: تفسیر و ارائه یافته‌ها الگوی اولیه منزلت اجتماعی بازنشستگان با سه بعد فردی، سازمانی و اجتماعی و مؤلفه‌ها و شاخص‌های مربوط به هر بعد طراحی شد.

ب) معیارهای ورود و خروج مطالعات

معیارهای ورود:

جدول ۱: فرایند نمونه‌گیری و غربالگری مطالعات بر اساس روش سندلوسکی و باروسو

مرحله	شرح مرحله	تعداد مطالعات	معیار تصمیم‌گیری
مرحله ۱: شناسایی اولیه	جستجوی کلمات کلیدی در پایگاه‌های داده داخلی و خارجی	۸۴۷ مقاله	جستجوی سیستماتیک با کلیدواژه‌های مشخص
- پایگاه‌های داخلی	نورمگز، مگیران، SID	۳۱۲ مقاله	جستجوی سیستماتیک با کلیدواژه‌های مشخص
- پایگاه‌های خارجی	Scopus, Web of Science, PubMed, ProQuest	۵۳۵ مقاله	
مرحله ۲: حذف موارد تکراری	شناسایی و حذف مقالات تکراری	۶۲۳ مقاله	استفاده از نرم‌افزار EndNote
مرحله ۳: غربالگری عنوان	بررسی مرتبط بودن عنوان مقالات با موضوع	۲۸۷ مقاله	مرتبط با منزلت اجتماعی یا بازنشستگان
مرحله ۴: غربالگری چکیده	بررسی چکیده مقالات برای تطابق با معیارهای ورود	۱۲۴ مقاله	شامل داده‌های اولیه درباره متغیرهای پژوهش
مرحله ۵: بررسی متن کامل	مطالعه کامل متن مقالات	۵۸ مقاله	دسترسی به متن کامل و مرتبط با سؤال پژوهش
مرحله ۶: ارزیابی کیفیت	ارزیابی کیفیت روش‌شناسی با چک‌لیست PRISMA	۳۵ مقاله	کیفیت بالاتر از ۵۰٪ در چک‌لیست ۲۷ موردی
مرحله ۷: تأیید نهایی	بررسی مجدد توسط دو پژوهشگر مستقل	۱۸ مقاله	ضریب کاپای کوهن بالاتر از ۰.۷۰

بر اساس حوزه تخصصی:

- مدیریت منابع انسانی: ۶ مقاله (33.3%)

توزیع مقالات نهایی انتخاب‌شده:

- جامعه‌شناسی: ۵ مقاله (27.8%)

بر اساس نوع پژوهش:

- روانشناسی اجتماعی: ۴ مقاله (22.2%)

- پژوهش‌های کیفی: ۷ مقاله (38.9%)

- سیاست‌گذاری اجتماعی: ۳ مقاله (16.7%)

- پژوهش‌های کمی: ۸ مقاله (44.4%)

بر اساس سال انتشار:

- پژوهش‌های آمیخته: ۳ مقاله (16.7%)

- 4 (2011-2016): 1390-1395 مقاله

بر اساس منبع:

(22.2%)

- 8 (2017-2021): 1396-1400 مقاله

- مقالات داخلی: ۶ مقاله (33.3%)

(44.4%)

- مقالات خارجی: ۱۲ مقاله (66.7%)

- صفر = ضعیف یا عدم رعایت - ۱ = متوسط - ۲ = خوب - ۳ = عالی

مطالعاتی که امتیاز کل آنها کمتر از ۵۰٪ (کمتر از ۴۰ امتیاز از ۸۱) بود، از فرایند فراترکیب حذف شدند.

ه) روش تحلیل داده‌های فراترکیب

برای تحلیل داده‌های فراترکیب از نرم‌افزار NVivo-V12 استفاده شد. این نرم‌افزار یکی از قدرتمندترین ابزارهای تحلیل کیفی است که امکانات پیشرفته‌ای برای کدگذاری، دسته‌بندی و تحلیل مضمون ارائه می‌دهد. مراحل تحلیل به شرح زیر بود:

مرحله ۱: وارد کردن داده‌ها متن کامل ۱۸ مقاله انتخاب‌شده به نرم‌افزار NVivo وارد شد. هر مقاله به‌عنوان یک سند مستقل ثبت و با کدهای شناسایی مشخص شد.

مرحله ۲: کدگذاری باز (Open Coding) بخش‌های مرتبط با منزلت اجتماعی بازنشستگان کدگذاری شد. در این مرحله بدون پیش‌فرض، تمامی مفاهیم مرتبط استخراج شدند. در این مرحله ۲۴۷ کد اولیه شناسایی شد.

مرحله ۳: کدگذاری محوری (Axial Coding) کدهای مشابه در دسته‌های کلی‌تر (مضامین پایه) قرار گرفتند. کدهایی که مفاهیم مشترک داشتند در یک دسته گروه‌بندی شدند ۵۲. مضمون پایه شکل گرفت.

مرحله ۴: کدگذاری انتخابی (Selective Coding) مضامین پایه در مضامین سازمان‌دهنده (مؤلفه‌ها) و سپس ۹ مضامین فراگیر (ابعاد) دسته‌بندی شدند. در این مرحله ۱۱ مؤلفه در قالب ۳ بعد سازماندهی شدند.

مرحله ۵: اعتبارسنجی دو پژوهشگر مستقل به‌طور جداگانه کدگذاری را انجام دادند. ضریب کاپای کوهن ۰.۸۴ به دست

- 6 (2022-2024): 1401-1403 مقاله (33.3%)

معیارهای کیفی مقالات منتخب:

- میانگین کیفیت کلی مطالعات: ۷۲.۴٪
- میانگین کیفیت بخش روش‌شناسی: ۶۸.۵٪
- میانگین کیفیت بخش یافته‌ها: ۷۵.۸٪
- ضریب کاپای کوهن برای توافق بین ارزیاب‌ها: ۰.۸۴

د) ارزیابی کیفیت مطالعات

برای ارزیابی کیفیت مطالعات از چک‌لیست ۲۷ موردی PRISMA استفاده شد. این چک‌لیست شامل ارزیابی موارد زیر است:

۱. عنوان و چکیده (۲ مورد): وضوح عنوان، جامعیت چکیده
۲. مقدمه (۲ مورد): بیان منطقی پیشینه، وضوح اهداف
۳. روش‌شناسی (۱۰ مورد): طراحی پژوهش، جامعه و نمونه، روش نمونه‌گیری، ابزار گردآوری، روایی و پایایی، روش تحلیل، ملاحظات اخلاقی
۴. یافته‌ها (۶ مورد): گزارش جامع داده‌ها، تحلیل مناسب، استفاده از جداول و نمودار
۵. بحث و نتیجه‌گیری (۵ مورد): تفسیر یافته‌ها، مقایسه با مطالعات قبلی، محدودیت‌ها، پیشنهادات
۶. منابع (۲ مورد): استفاده از منابع معتبر و به‌روز، ارجاع‌دهی صحیح

هر مورد امتیاز ۰ تا ۳ دریافت کرد:

جدول ۲ اطلاعات مطالعات منتخب برای فراترکیب را نشان می‌دهد:

آمد که نشان‌دهنده توافق بالا است. موارد اختلاف از طریق بحث و گفتگو حل شد.

(و) جدول مطالعات وارد شده در فراترکیب

جدول ۲: مشخصات مطالعات وارد شده در فراترکیب

کد	نویسندگان	سال	کشور	روش تحقیق	حجم نمونه	ابزار جمع‌آوری	مفاهیم کلیدی	تعداد کدهای اولیه
S1	احمدی و همکاران	۱۳۹۸	ایران	پدیدارشناسی	۲۲	مصاحبه نیمه‌ساختاریافته	کیفیت زندگی، سلامت روان، حمایت عاطفی	۱۸
S2	رضایی، محمدی	۱۳۹۹	ایران	نظریه زمینه‌ای	۲۸	مصاحبه عمیق، یادداشت‌های میدانی	معیشت اقتصادی، وابستگی مالی، احساس امنیت	۱۵
S3	کریمی و دیگران	۱۴۰۰	ایران	تحلیل محتوا	۳۵	پرسشنامه باز، مصاحبه	مشارکت اجتماعی، تعاملات، احساس تعلق	۲۲
S4	نوری، شریفی	۱۳۹۷	ایران	مطالعه موردی	۱۵	مصاحبه، مشاهده مشارکتی	خدمات رفاهی، بیمه تکمیلی، برنامه‌های فرهنگی	۱۲
S5	حسینی و همکاران	۱۴۰۱	ایران	دلفی	۱۸ (کارشناس)	پرسشنامه دلفی، جلسات اجماع	توانمندسازی، آموزش مهارتی، خودکارآمدی	۲۵
S6	علیزاده، قاسمی	۱۳۹۶	ایران	تحلیل تم	۳۰	مصاحبه، گروه کانونی	حمایت‌های مالی، مستمری، پایداری پرداخت	۱۶
S7	محمدی، اکبری	۱۴۰۰	ایران	پدیدارشناسی	۲۵	مصاحبه، تحلیل روایت	سلامت فردی، فعالیت بدنی، غربالگری	۲۰
S8	پوراحمد و دیگران	۱۳۹۹	ایران	نظریه زمینه‌ای	۲۰	مصاحبه، اسناد	معافیت‌های قانونی، تسهیلات بانکی	۱۴
S9	صادقی، رضوانی	۱۳۹۸	ایران	تحلیل محتوا	۳۲	مصاحبه، پرسشنامه باز	تقویت تعاملات، انجمن‌های بازنشستگی	۱۹
S10	یوسفی، رحیمی	۱۴۰۱	ایران	مطالعه کیفی ترکیبی	۴۰	مصاحبه، گروه کانونی	خدمات اجتماعی، حمل‌ونقل، مراکز تفریحی	۲۳
S11	Johnson et al.	۲۰۲۰	USA	Qualitative	۴۵	In-depth interviews	Social support, community engagement	۲۱

۱۶	Health services, wellness programs	Interviews, observations	۱۸	Case study	UK	۲۰۱۹	Smith & Brown	S12
۱۹	Financial security, pension satisfaction	Semi-structured interviews	۳۰	Phenomenology	Spain	۲۰۲۱	Martinez et al.	S13
۱۷	Social networks, family support	Interviews, field notes	۲۵	Grounded theory	China	۲۰۲۲	Chen & Liu	S14
۲۴	Empowerment, skill training	Questionnaires, interviews	۵۰	Content analysis	Germany	۲۰۲۰	Müller et al.	S15
۲۰	Community participation, volunteering	Surveys, focus groups	۶۰	Mixed methods	Canada	۲۰۲۳	Anderson & Lee	S16
۱۸	Quality of life, life satisfaction	Narrative analysis	۳۵	Qualitative	Italy	۲۰۲۱	Rossi & Bianchi	S17
۱۵	Cultural values, social respect	Participant observation, interviews	۲۸	Ethnography	S. Korea	۲۰۲۲	Kim et al.	S18

ز) جدول خروجی فراترکیب

نتایج فراترکیب در جدول ۳ ارائه شده است:

ج) جدول ۳: خروجی فراترکیب - ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های منزلت اجتماعی بازنشستگان

مضمون فراگیر (بعد)	مضمون سازمان‌دهنده (مؤلفه)	مضامین پایه (شاخص‌ها)	تعداد منابع پشتیبان	درصد فراوانی
بعد فردی	کیفیت زندگی	رضایت از سلامت جسمی	۱۴	٪۷۷.۸
		احساس شادی و رضایت از زندگی	۱۲	٪۶۶.۷
		احساس امنیت فیزیکی	۱۱	٪۶۱.۱
		مشارکت در فعالیت‌های تفریحی	۱۰	٪۵۵.۶
		رضایت از وضعیت مالی	۱۵	٪۸۳.۳
		دسترسی به خدمات بهداشتی	۱۳	٪۷۲.۲
معیشت اقتصادی		میزان درآمد ماهیانه	۱۶	٪۸۸.۹
		پس‌انداز و دارایی‌های مالی	۱۴	٪۷۷.۸
		هزینه‌های ماهیانه	۱۵	٪۸۳.۳
		دسترسی به خدمات درمانی مقرون‌به‌صرفه	۱۳	٪۷۲.۲
		میزان وابستگی مالی	۱۲	٪۶۶.۷
سلامت فردی		دسترسی به خدمات بهداشتی-درمانی	۱۷	٪۹۴.۴
		برنامه‌های آموزشی ارتقای سلامت	۹	٪۵۰.۰
		دسترسی به مراکز ورزشی و تفریحی	۱۱	٪۶۱.۱

غریبالگری دوره‌ای بیماری‌ها	۱۰	%۵۵.۶
میزان فعالیت بدنی هفتگی	۱۳	%۷۲.۲
کیفیت خواب	۱۱	%۶۱.۱
امکانات سفر و گردشگری	۸	%۴۴.۴
سلامت روان	۱۴	%۷۷.۸
خدمات رفاهی	۱۵	%۸۳.۳
بعد سازمانی	۱۳	%۷۲.۲
تسهیلات مسکن	۱۴	%۷۷.۸
تخفیف‌های خدمات عمومی	۱۴	%۷۷.۸
برنامه‌های تفریحی-فرهنگی	۱۰	%۵۵.۶
میزان مشارکت در برنامه‌ها	۹	%۵۵.۶
تنوع خدمات رفاهی	۱۲	%۵۰.۰
معافیت‌های قانونی	۱۱	%۶۱.۱
تسهیلات هزینه‌های درمانی	۱۴	%۷۷.۸
معافیت‌های بیمه‌ای	۱۲	%۶۶.۷
قوانین حمایتی اشتغال مجدد	۷	%۳۸.۹
تسهیلات مالی-بانکی	۱۰	%۵۵.۶
حمایت‌های مالی سازمان	۱۶	%۸۸.۹
رضایت از افزایش حقوق	۱۷	%۹۴.۴
رضایت از مستمری ماهانه	۱۷	%۹۴.۴
پایداری پرداخت مستمری	۱۵	%۸۳.۳
برنامه‌های حمایت مالی اضطراری	۹	%۵۰.۰
شرایط وام‌های بازنشستگی	۱۳	%۷۲.۲
مشاوره‌های مالی	۸	%۴۴.۴
دوره‌های آموزشی	۱۲	%۶۶.۷
توانمندسازی سازمانی	۱۱	%۶۱.۱
دسترسی به آموزش‌های مهارتی	۱۱	%۶۱.۱
تنوع موضوعات آموزشی	۱۰	%۵۵.۶
حمایت از کسب‌وکارهای کوچک	۸	%۴۴.۴
آموزش‌های فناوری اطلاعات	۹	%۵۰.۰
ارتقای احساس خودکارآمدی	۱۱	%۶۱.۱
تقویت تعاملات اجتماعی	۱۳	%۷۲.۲
گروه‌ها و انجمن‌های بازنشستگی	۱۳	%۷۲.۲
شبکه‌های ارتباطی اجتماعی	۱۲	%۶۶.۷
رویدادها و گردهمایی‌ها	۱۱	%۶۱.۱
دسترسی به اطلاعات فعالیت‌ها	۱۰	%۵۵.۶
مشارکت اجتماعی	۱۳	%۷۲.۲
مشارکت در تصمیم‌گیری‌های اجتماعی	۱۴	%۷۷.۸
بعد اجتماعی	۱۱	%۶۱.۱
عضویت در انجمن‌های اجتماعی	۱۴	%۷۷.۸
فعالیت‌های داوطلبانه	۱۱	%۶۱.۱

۶۶.۷٪	۱۲	شرکت در رویدادهای اجتماعی		
۸۳.۳٪	۱۵	دوستان نزدیک و صمیمی		
۷۲.۲٪	۱۳	تعاملات اجتماعی روزانه		
۵۵.۶٪	۱۰	رضایت از فرصت‌های مشارکت		
۵۰.۰٪	۹	آگاهی‌رسانی برای افزایش مشارکت		
۸۸.۹٪	۱۶	دسترسی به مراکز بهداشتی		
۶۶.۷٪	۱۲	دسترسی به برنامه‌های اجتماعی محلی		
۷۷.۸٪	۱۴	دسترسی به حمل‌ونقل عمومی		
۵۵.۶٪	۱۰	دسترسی به خدمات آموزشی		
۶۱.۱٪	۱۱	دسترسی به خدمات تفریحی		
۷۲.۲٪	۱۳	آگاهی از خدمات حمایتی		
۵۵.۶٪	۱۲	گروه‌های حمایتی	حمایت اجتماعی ادراک شده	
۶۱.۱٪	۱۱	مشارکت در فعالیت‌ها		
۷۲.۲٪	۱۳	حمایت عاطفی و مالی		
۸۸.۹٪	۱۶	احساس تعلق به جامعه		
۷۲.۲٪	۱۳	حمایت همسالان		
۶۱.۱٪	۱۱	خدمات مشاوره و مددکاری		
۹۴.۴٪	۱۷	احساس تعلق به جامعه بازنشستگی		

یادداشت:

الف) جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری شامل اساتید دانشگاه در رشته‌های م دیریت، جامعه‌شناسی، روانشناسی و علوم اجتماعی و مدیران ارشد سازمان بازنشستگی کشوری بود. با توجه به استانداردهای دلفی (لینستون و توروف، ۲۰۱۱) که حداقل ۱۰ تا ۱۸ نفر را پیشنهاد می‌کنند، ۲۰ خبره با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند.

معیارهای انتخاب خبرگان:

- داشتن حداقل مدرک دکتری
- سابقه تدریس یا پژوهش در زمینه‌های مرتبط با موضوع (حداقل ۵ سال)

- تعداد کل منابع: ۱۸ مقاله

- تعداد کل مضامین پایه (شاخص‌ها): ۶۷ شاخص

- تعداد مضامین سازمان‌دهنده (مؤلفه‌ها): ۱۱ مؤلفه

- تعداد مضامین فراگیر (ابعاد): ۳ بعد

- معیار انتخاب: شاخص‌هایی که حداقل در ۷ مقاله (۳۸.۹٪) تکرار شده بودند، وارد مدل شدند

۲.۱.۳. مرحله دوم: تکنیک دلفی

برای غربالگری، اعتبارسنجی و بومی‌سازی شاخص‌های احصا شده از فراترکیب، از تکنیک دلفی استفاده شد.

- سابقه همکاری با سازمان‌های بازنشستگی
 - انتشار حداقل ۳ مقاله علمی در حوزه مرتبط
 - تمایل به همکاری در فرایند دلفی
۲. بخش بسته : خبرگان به هر شاخص امتیاز ۱ تا ۵ می‌دادند :
- ۱ = کاملاً نامرتبط - ۲ = نامرتبط - ۳ =
- = تا حدودی مرتبط - ۴ = مرتبط - ۵ = کاملاً مرتبط

ب) ابزار گردآوری داده

کاربرگ دلفی شامل دو بخش بود:

ج) فرایند دلفی و یافته‌ها

۱. بخش باز : خبرگان می‌توانستند شاخص‌های جدید پیشنهاد دهند یا اصلاحاتی ارائه کنند.
- فرایند دلفی در سه دور اجرا شد و نتایج در جدول ۴ خلاصه شده است:

جدول ۴: خلاصه نتایج سه دور تکنیک دلفی

دور اول دلفی:

نتایج	مشخصات
۷۲ شاخص	تعداد شاخص‌های ارسال شده
۹ شاخص	تعداد شاخص‌های با میانگین $4 >$
۵ شاخص	تعداد شاخص‌های حذف شده
۴ شاخص	تعداد شاخص‌های اصلاح شده
۳ شاخص	تعداد شاخص‌های پیشنهادی جدید
۷۰ شاخص	تعداد شاخص‌های باقی مانده
۰/۵۱۲ ($P < 0.01$)	ضریب توافق کندال (Kendall's W)
۱۰۰٪ (۲۰ نفر)	نرخ پاس‌دهی

شاخص‌های حذف شده در دور اول:

۱. میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی (میانگین: ۳.۶۵)
۲. تعداد سفرهای خارجی سالانه (میانگین: ۳.۴۵)
۳. مشارکت در فعالیت‌های سیاسی (میانگین: ۳.۷۵)
۴. دسترسی به خدمات حقوقی (میانگین: ۳.۸۰)
۵. میزان استفاده از خدمات آنلاین (میانگین: ۳.۵۵)

نظرات کیفی خبرگان در دور اول:

- برخی شاخص‌ها در بافت ایران کاربردی نیستند
- نیاز به تأکید بیشتر بر حمایت‌های خانوادگی
- اهمیت ارزش‌های فرهنگی-مذهبی در جامعه ایرانی
- لزوم توجه به تف‌اوت‌های جنسیتی

دور دوم دلفی:

نتایج	مشخصات
۷۰ شاخص	تعداد شاخص‌های ارسال شده
۴ شاخص	تعداد شاخص‌های با میانگین $4 >$
۴ شاخص	تعداد شاخص‌های حذف شده
۶ شاخص	تعداد شاخص‌های اصلاح شده
۱ شاخص	تعداد شاخص‌های پیشنهادی جدید
۶۷ شاخص	تعداد شاخص‌های باقی مانده
$0.728 (P < 0.01)$	ضریب توافق کندال (Kendall's W)
۹۵٪ (۱۹ نفر)	نرخ پاسخ‌دهی

شاخص‌های حذف شده در دور دوم:

۱. تعداد اعضای خانواده همساکن (میانگین: ۳.۸۵)
۲. میزان استفاده از اینترنت (میانگین: ۳.۷۰)
۳. دسترسی به کتابخانه‌های عمومی (میانگین: ۳.۹۰)
۴. تعداد روزهای بیماری در سال (میانگین: ۳.۶۵)

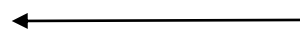
اصلاحات عمده در دور دوم:

- ترکیب دو شاخص "احساس امنیت اقتصادی" و "نگرانی مالی" به یک شاخص
- تغییر عنوان "مشارکت اجتماعی" به "مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی"
- افزودن تأکید بر "شبکه‌های حمایتی خانوادگی"
- بازنویسی شاخص "دسترسی به خدمات" با عبارت واضح‌تر

نظرات کیفی خبرگان در دور دوم:

- سطح اجماع قابل قبول است اما نیاز به دور سوم وجود دارد
- برخی شاخص‌ها نیاز به بومی‌سازی بیشتر دارند
- ضرورت تمایز بین "دسترسی" و "استفاده واقعی" از خدمات

دور سوم دلفی:

توزیع شاخص‌ها در دور سوم بر اساس ابعاد:

انحراف معیار	میانگین امتیاز	تعداد شاخص	تعداد مؤلفه	بعد
۰.۳۵	۴.۵۵	۱۹	۳	فرد
۰.۳۹	۴.۴۸	۲۶	۵	سازمان
۰.۳۶	۴.۵۴	۲۲	۳	جامعه

نتیجه‌گیری دور سوم:

- اجماع قوی خبرگان در خصوص تمامی شاخص‌ها ($W = 0.856$)
- هیچ شاخصی نیازمند حذف یا اصلاح نبود
- فرایند دلفی به پایان رسید

آمار کلی فرایند دلفی:

مقدار	شاخص آماری
۲۰ نفر	تعداد کل خبرگان
۱۰۰٪	میزان پاسخ‌دهی دور اول
۹۵٪ (۱۹ نفر)	میزان پاسخ‌دهی دور دوم
۹۰٪ (۱۸ نفر)	میزان پاسخ‌دهی دور سوم
۷۲ شاخص	تعداد شاخص‌های اولیه
۹ شاخص (۱۲.۵٪)	تعداد شاخص‌های حذف‌شده کل
۱۰ شاخص (۱۳.۹٪)	تعداد شاخص‌های اصلاح‌شده کل
۴ شاخص (۵.۶٪)	تعداد شاخص‌های افزوده‌شده
۶۷ شاخص	تعداد شاخص‌های نهایی
۴ ماه	مدت زمان اجرای دلفی

تفسیر ضریب توافق کندال:

ضریب توافق کندال (Kendall's W) نشان دهنده میزان اجماع بین خبرگان است:

- **دور اول: ($W = 0.512$)** سطح توافق متوسط - نشان دهنده نیاز به اصلاحات قابل توجه
- **دور دوم: ($W = 0.728$)** سطح توافق خوب - نشان دهنده همگرایی نظرات خبرگان
- **دور سوم: ($W = 0.856$)** سطح توافق بسیار خوب - نشان دهنده اجماع قوی

- **معیار تفسیر:** $0.5 \leq W < 0.7$ توافق متوسط، $0.7 \leq W < 0.8$ توافق خوب - $W \geq 0.8$ توافق عالی

نتیجه: افزایش پیوسته ضریب توافق از ۰.۵۱۲ به ۰.۸۵۶ نشان می دهد که فرایند دلفی به طور مؤثر به اجماع خبرگان منجر شده است.

۲.۳. فاز کمی پژوهش

الف) جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری شامل کلیه مستخدمان مشمول مقررات بازنشستگی صندوق بازنشستگی کشوری بود. با استفاده از فرمول کوکران:

$$n = \frac{Z^2 \times p \times q}{d^2} = \frac{(1.96)^2 \times 0.5 \times 0.5}{(0.05)^2} = 384$$

با در نظر گرفتن احتمال ریزش، ۳۹۰ پاسخ دهنده هدف قرار گرفت. روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای بود:

۱. **مرحله اول:** انتخاب تصادفی ۵ استان از ۳۱ استان کشور

۲. **مرحله دوم:** انتخاب تصادفی شهرستان ها در هر استان

۳. **مرحله سوم:** انتخاب تصادفی بازنشستگان از لیست صندوق

پس از بررسی و حذف ۳۰ پرسشنامه ناقص یا پرت، ۳۶۰ پرسشنامه معتبر وارد تحلیل شدند.

ب) ابزار گردآوری داده

۱. پرسشنامه منزلت اجتماعی بازنشستگان (۶۷ گویه):

این پرسشنامه برگرفته از شاخص های شناسایی شده در فاز کیفی (فراترکیب و دلفی) بود و به سنجش ابعاد، مؤلفه ها و شاخص های منزلت اجتماعی بازنشستگان می پرداخت. ساختار پرسشنامه:

- بعد فردی: ۱۹ گویه (کیفیت زندگی: ۶، معیشت اقتصادی: ۵، سلامت فردی: ۸)

- بعد سازمانی: ۲۶ گویه (خدمات رفاهی: ۶، معافیت های قانونی: ۵، حمایت های مالی: ۶، توانمندسازی: ۵، تقویت تعاملات: ۴)

- بعد اجتماعی: ۲۲ گویه (مشارکت اجتماعی: ۸، خدمات اجتماعی: ۷، حمایت اجتماعی: ۷)

طیف اندازه گیری لیکرت ۵ درجه ای = ۱: خیلی کم، ۲ = کم، ۳ = متوسط، ۴ = زیاد، ۵ = خیلی زیاد

۲. پرسشنامه اعتبارسنجی مدل (۳۴ گویه):

این پرسشنامه اقتباس شده از شوقی و کریمی (۱۴۰۳) و شامل دو بخش بود:

- اعتبار بیرونی (۲۴ گویه): هدف، طراحی روش، کنترل متغیرهای مزاحم، تطبیق
- اعتبار درونی (۱۰ گویه): بازبینی منطقی، بازخورد متخصصان، تحلیل حساسیت
- تمامی گویه‌ها $CVR > 0.62$ داشتند
- CVI (شاخص روایی محتوایی): تمامی گویه‌ها $CVI > 0.79$ داشتند

۲. روایی سازه :

- روایی همگرا $AVE > 0.5$: برای تمامی سازه‌ها

ج) روایی و پایایی ابزارها

روایی:

- روایی واگرا: ریشه دوم AVE هر سازه بیشتر از همبستگی آن با سایر سازه‌ها

۱. روایی محتوایی :

- CVR (نسبت روایی محتوایی): برای ۱۰ خبره، حداقل CVR قابل قبول = ۰.۶۲

پایایی:

سازه	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)	اومگای مک‌دونالد
بعد فردی	0.886	0.923	0.889
بعد سازمانی	0.912	0.935	0.915
بعد اجتماعی	0.898	0.928	0.901

تمامی شاخص‌های پایایی بالاتر از حد مطلوب ۰.۷ هستند.

د) روش تحلیل داده‌ها

آمار توصیفی:

- فراوانی و درصد برای متغیرهای جمعیت‌شناختی
- میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی برای متغیرهای پژوهش

آمار استنباطی:

- آزمون تی تک نمونه‌ای برای سنجش اعتبار مدل
- تحلیل مسیر و شاخص‌های برازش مدل (GOF, R^2, Q^2) با نرم‌افزار Smart PLS-V3

۴. یافته‌های پژوهش

۱.۴. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

الف) خبرگان فاز کیفی (n= 20)

ب) پاسخ‌دهندگان فاز کمی (n=360)

متغیر	طبقه	فراوانی	درصد
محل خدمت	اساتید دانشگاه	۹	۴۵٪
	مدیران ارشد سازمان بازنشستگی	۱۱	۵۵٪
رشته تحصیلی	مدیریت	۴	۲۰٪
	جامعه‌شناسی	۷	۳۵٪
	علوم اجتماعی	۵	۲۵٪
مقطع تحصیلی	روانشناسی	۴	۲۰٪
	دکتری تخصصی	۱۴	۷۰٪
	کارشناسی ارشد	۱۳	۳۰٪
جنسیت	مرد	۱۳	۶۵٪
	زن	۷	۳۵٪
سن	پایین‌تر از ۴۵ سال	۳	۱۵٪
	۴۵ تا ۵۰ سال	۶	۳۰٪
	۵۱ تا ۵۵ سال	۷	۳۵٪
	بالای ۵۵ سال	۴	۲۰٪

متغیر	طبقه	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۲۳۷	۶۵.۸٪
	زن	۱۲۳	۳۴.۲٪
سن	۵۰-۵۵ سال	۷۸	۲۱.۷٪
	۵۶-۶۰ سال	۱۴۲	۳۹.۴٪
	۶۱-۶۵ سال	۹۵	۲۶.۴٪
	بالای ۶۵ سال	۴۵	۱۲.۵٪
تحصیلات	دیپلم و پایین‌تر	۵۲	۱۴.۴٪
	کارشناسی	۱۶۸	۴۶.۷٪
	کارشناسی ارشد	۱۱۲	۳۱.۱٪
	دکتری	۲۸	۷.۸٪
وضعیت تأهل	متأهل	۳۱۲	۸۶.۷٪
	مجرد/بیوه/مطلقه	۴۸	۱۳.۳٪
سابقه خدمت	کمتر از ۲۰ سال	۴۱	۱۱.۴٪
	۲۰-۲۵ سال	۱۲۷	۳۵.۳٪
	۲۶-۳۰ سال	۱۴۸	۴۱.۱٪
	بیش از ۳۰ سال	۴۴	۱۲.۲٪

آمار توصیفی متغیرهای اصلی پژوهش:

یادداشت: تمامی مقادیر چولگی و کشیدگی در بازه قابل قبول (± 2) قرار دارند که نشان‌دهنده نرمال بودن توزیع داده‌هاست.

۲.۴. مدل نهایی منزلت اجتماعی بازنشستگان

بر اساس یافته‌های فاز کیفی (فرا ترکیب و دلفی)، مدل مفهومی منزلت اجتماعی بازنشستگان شامل ۳ بعد، ۱۱ مؤلفه و ۶۷ شاخص است:

جدول ۵: مدل نهایی منزلت اجتماعی بازنشستگان

بعد/مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
بعد فردی (کل)	۳.۶۸	۰.۷۴	-۰.۴۲	-۰.۱۸
کیفیت زندگی	۳.۵۲	۰.۸۱	-۰.۳۸	-۰.۲۵
معیشت اقتصادی	۳.۴۵	۰.۸۹	-۰.۵۱	-۰.۱۲
سلامت فردی	۴.۰۷	۰.۶۸	-۰.۶۷	-۰.۳۵
بعد سازمانی (کل)	۳.۸۲	۰.۶۹	-۰.۵۵	-۰.۲۱
خدمات رفاهی	۳.۷۶	۰.۷۵	-۰.۴۸	-۰.۰۸
معافیت‌های قانونی	۳.۶۸	۰.۸۲	-۰.۴۴	-۰.۱۵
حمایت‌های مالی	۳.۹۵	۰.۷۲	-۰.۶۲	-۰.۲۸
توانمندسازی سازمانی	۳.۷۱	۰.۷۷	-۰.۳۹	-۰.۲۲
تقویت تعاملات	۳.۸۸	۰.۷۰	-۰.۵۸	-۰.۱۸
بعد اجتماعی (کل)	۳.۷۴	۰.۷۱	-۰.۴۷	-۰.۰۵
مشارکت اجتماعی	۳.۶۵	۰.۷۹	-۰.۴۱	-۰.۱۲
خدمات اجتماعی	۳.۷۸	۰.۷۴	-۰.۵۲	-۰.۱۵
حمایت اجتماعی ادراک شده	۳.۷۹	۰.۶۹	-۰.۴۸	-۰.۰۹
منزلت اجتماعی (کل)	۳.۷۵	۰.۶۸	-۰.۴۸	-۰.۱۱

بعد	مؤلفه	تعداد شاخص	شاخص‌های کلیدی
فردی	کیفیت زندگی	۶	رضایت از سلامت، شادی، امنیت، فعالیت‌های تفریحی، وضعیت مالی، خدمات بهداشتی
	معیشت اقتصادی	۵	درآمد ماهیانه، پس‌انداز، هزینه‌ها، دسترسی به خدمات درمانی، وابستگی مالی
	سلامت فردی	۸	دسترسی به خدمات درمانی، آموزش سلامت، مراکز ورزشی، غربالگری، فعالیت بدنی، کیفیت خواب، سفر، سلامت روان
سازمانی	خدمات رفاهی	۶	بیمه تکمیلی، تسهیلات مسکن، تخفیف‌های خدمات، برنامه‌های فرهنگی، مشارکت، تنوع
	معافیت‌های قانونی	۵	معافیت مالیاتی، تسهیلات درمانی، معافیت بیمه‌ای، حمایت اشتغال، تسهیلات بانکی
	حمایت‌های مالی	۶	افزایش حقوق، مستمری، پایداری پرداخت، حمایت اضطراری، وام، مشاوره مالی
	توانمندسازی سازمانی	۵	دوره‌های آموزشی، آموزش مهارتی، تنوع آموزش، حمایت کسب‌وکار، فناوری
	تقویت تعاملات	۴	انجمن‌های بازنشستگی، شبکه‌های ارتباطی، گردهمایی‌ها، دسترسی به اطلاعات
اجتماعی	مشارکت اجتماعی	۸	تصمیم‌گیری اجتماعی، عضویت، فعالیت داوطلبانه، رویدادها، دوستان، تعاملات، رضایت از فرصت‌ها، آگاهی‌رسانی
	خدمات اجتماعی	۷	مراکز بهداشتی، برنامه‌های محلی، مشاوران، حمل‌ونقل، خدمات آموزشی، تفریحی، آگاهی

۴.۳. اعتبارسنجی مدل

۱.۳.۴. اعتبار بیرونی و درونی مدل

برای سنجش اعتبار مدل از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد:

جدول ۶: نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای سنجش اعتبار مدل ($n=360$)

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معناداری	اختلاف میانگین
-------	---------	--------------	---------	--------------	----------------

۱.۲۰	0.000	۳۵.۰۴	۰.۶۵	۴.۲۰	اعتبار بیرونی (کل)
۱.۲۰	0.000	۳۳.۸۸	۰.۷۰	۴.۲۰	هدف
۱.۲۵	0.000	۲۷.۸۳	۰.۷۰	۴.۲۵	طراحی روش پژوهش
۱.۱۰	0.000	۲۴.۹۱	۰.۷۵	۴.۱۰	کنترل متغیرهای مزاحم
۱.۰۵	0.000	۴۲.۶۹	۰.۸۰	۴.۰۵	تطبیق
1.35	0.000	۴۲.۶۹	۰.۶۰	۴.۳۵	اعتبار درونی (کل)
۱.۱۵	0.000	۲۹.۱۱	۰.۷۵	۴.۱۵	بازبینی منطقی
۱.۳۰	0.000	۴۱.۱۱	۰.۶۰	۴.۳۰	بازخورد متخصصان
۱.۴۰	0.000	۴۸.۳۰	۰.۵۵	۴.۴۰	تحلیل حساسیت

۲.۳.۴. شاخص‌های برازش مدل

تفسیر: تمامی مقادیر t بسیار بالاتر از مقدار بحرانی (۱.۹۶)

برای ارزیابی برازش مدل ساختاری از نرم‌افزار Smart PL S

و سطح معناداری کمتر از ۰.۰۰۱ است که نشان‌دهنده اعتبار

بالای مدل در هر دو بعد درونی و بیرونی است.

۳/ استفاده شد:

جدول ۷: شاخص‌های برازش مدل منزلت اجتماعی بازنشستگان

بعد/سازه	R^2	تفسیر R^2	Q^2	تفسیر Q^2	بار عاملی متوسط	AVE
بعد فردی	۰.۷۴۲	قوی	۰.۳۱۲	متوسط	۰.۸۲۶	۰.۶۸۳
کیفیت زندگی	-	-	-	-	۰.۷۹۸	۰.۶۳۷
معیشت اقتصادی	-	-	-	-	۰.۷۹۸	۰.۶۶۴
سلامت فردی	-	-	-	-	۰.۸۶۵	۰.۷۴۸
بعد سازمانی	۰.۷۶۸	قوی	۰.۲۳۸	متوسط	۰.۸۴۱	۰.۷۰۷
خدمات رفاهی	-	-	-	-	۰.۸۲۲	۰.۶۷۶
معافیت‌های قانونی	-	-	-	-	۰.۸۰۵	۰.۶۴۸
حمایت‌های مالی	-	-	-	-	۰.۸۵۶	۰.۷۳۳
توانمندسازی سازمانی	-	-	-	-	۰.۸۴۷	۰.۷۱۷
تقویت تعاملات	-	-	-	-	۰.۸۷۴	۰.۷۶۴
بعد اجتماعی	۰.۷۲۵	قوی	۰.۲۹۵	متوسط	۰.۸۳۵	۰.۶۹۸
مشارکت اجتماعی	-	-	-	-	۰.۸۱۸	۰.۶۶۹
خدمات اجتماعی	-	-	-	-	۰.۸۴۲	۰.۷۰۹
حمایت اجتماعی ادراک شده	-	-	-	-	۰.۸۴۸	۰.۷۱۹

ملاک‌های تفسیر:

- (ضریب تعیین): ضعیف > ۰.۱۹ ؛ متوسط: $۰.۳۳-۰.۱۹$ ؛ قوی < ۰.۶۷ R^2
- (ارتباط پیش‌بین): ضعیف > ۰.۰۲ ؛ متوسط: $۰.۳۵-۰.۱۵$ ؛ قوی < ۰.۳۵ Q^2

- قابل قبول $AVE: 0.5 <$

محاسبه شاخص GOF (برازش کلی مدل):

$$GOF = \sqrt{Comm\bar{unality} \times \bar{R}^2} = \sqrt{0.696 \times 0.745} = \sqrt{0.518} = 0.720$$

تفسیر GOF:

- ضعیف: $0.10 >$
- متوسط: $0.10 - 0.25$
- قوی: $0.36 <$

مقدار GOF محاسبه شده (۰.۷۲۰) نشان دهنده برازش عالی مدل است.

۵

. بحث و نتیجه گیری

۱.۵. تفسیر یافته‌های فاز کیفی

بعد فردی با سه مؤلفه کیفیت زندگی، معیشت اقتصادی و سلامت فردی به احساس ارزشمندی و هویت فردی بازنشستگان مربوط می‌شود. یافته‌های فراترکیب نشان داد که بیشترین توجه پژوهشگران به شاخص‌های «دسترسی به خدمات درمانی» (۹۴.۴٪)، «رضایت از مستمری» (۹۴.۴٪) و «احساس تعلق به جامعه بازنشستگی» (۹۴.۴٪) بوده است که اهمیت این عوامل را در منزلت اجتماعی بازنشستگان تأیید می‌کند.

این یافته با نتایج احمدی و همکاران (۱۳۹۸) که بر اهمیت کیفیت زندگی و سلامت روان تأکید داشتند، همخوانی دارد. همچنین رضایی و محمدی (۱۳۹۹) نیز نقش معیشت اقتصادی و احساس امنیت مالی را در زندگی بازنشستگان برجسته کردند.

بعد سازمانی با پنج مؤلفه به نقش سازمان‌های بازنشستگی در تقویت منزلت اجتماعی از طریق ارائه خدمات رفاهی، حمایت‌های مالی، توانمندسازی و تقویت تعاملات اجتماعی می‌پردازد. نتایج دلفی نشان داد که خبرگان بیشترین اهمیت را به «حمایت‌های مالی سازمان» (میانگین ۴۴.۸) و «توانمندسازی سازمانی» (میانگین ۴۳.۵) داده‌اند که نشان می‌دهد سازمان‌های بازنشستگی نقش کلیدی در حفظ و ارتقای منزلت اجتماعی بازنشستگان دارند.

این نتیجه با یافته‌های حسینی و همکاران (۱۴۰۱) که بر اهمیت توانمندسازی و آموزش مهارتی تأکید کردند، مطابقت دارد. علیزاده و قاسمی (۱۳۹۶) نیز نشان دادند که پایداری پرداخت مستمری و حمایت‌های مالی نقش مهمی در احساس امنیت بازنشستگان دارند.

بعد اجتماعی با سه مؤلفه مشارکت اجتماعی، دسترسی به خدمات اجتماعی و حمایت اجتماعی ادراک شده به تعاملات و شبکه‌های اجتماعی بازنشستگان مربوط می‌شود. یافته‌ها نشان داد که «احساس تعلق به جامعه بازنشستگی» و

«حمایت عاطفی-مالی» از مهم‌ترین شاخص‌های این بعد هستند.

کریمی و دیگران (۱۴۰۰) نیز در پژوهش خود بر اهمیت مشارکت اجتماعی و احساس تعلق تأکید کردند. یوسفی و رحیمی (۱۴۰۱) نشان دادند که دسترسی به خدمات اجتماعی و حمل‌ونقل عمومی می‌تواند به افزایش مشارکت اجتماعی بازنشستگان کمک کند.

۲.۵. تفسیر یافته‌های فاز کمی

نتایج اعتبارسنجی مدل نشان داد که:

۱. **اعتبار درونی و بیرونی:** هر دو نوع اعتبار در سطح بسیار بالایی تأیید شدند (میانگین‌های ۴.۳۵ و ۴.۲۰ از ۵). این یافته نشان می‌دهد که مدل طراحی‌شده هم از لحاظ منطقی و ساختاری معتبر است و هم قابلیت تعمیم‌پذیری به موقعیت‌های مختلف را دارد.

۲. **برازش مدل:** شاخص GOF برابر ۰.۷۲۰ به دست آمد که نشان‌دهنده برازش عالی مدل است. ضرایب تعیین (R^2) برای سه بعد بین ۰.۷۲۵ تا ۰.۷۶۸ به دست آمد که همگی در سطح قوی قرار دارند. این یافته تأیید می‌کند که مدل توانایی بالایی در تبیین واریانس منزلت اجتماعی بازنشستگان دارد.

۳. **قدرت پیش‌بینی:** شاخص‌های Q^2 برای سه بعد مثبت و در سطح متوسط به دست آمدند (۰.۲۳۸ تا ۰.۳۱۲) که نشان می‌دهد مدل توانایی مناسبی در پیش‌بینی منزلت اجتماعی بازنشستگان دارد.

۴. **ایایی و روایی:** تمامی شاخص‌های پایایی (آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی، اومگای مک‌دونالد) و روایی (AVE)، بارهای عاملی (در سطح بسیار مطلوبی قرار داشتند که نشان‌دهنده ثبات درونی و اعتبار سازه مدل است).

۳.۵. مقایسه با پژوهش‌های پیشین

یافته‌های این پژوهش با نتایج تحقیقات پیشین همخوانی دارد:

- **گنجیان و همکاران (۱۳۹۳)** نشان دادند که منزلت اجتماعی بازنشستگان تحت تأثیر عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی قرار دارد که با مدل سه‌بعدی ما مطابقت دارد.

- **فدایی (۱۳۹۷)** نقش سطح تحصیلات، وضعیت اقتصادی و شبکه‌های اجتماعی را برجسته کرد که در مدل ما در قالب ابعاد فردی و اجتماعی لحاظ شده است.

- **نجف‌پور مقدم و محمدی (۱۴۰۱)** رابطه بین منزلت اجتماعی و سرمایه اجتماعی را تأیید کردند که با یافته ما در خصوص اهمیت بعد اجتماعی همسو است.

- **خلیلی و نیک‌نفس (۱۴۰۰)** تأثیر نشاط و توانمندسازی بر منزلت اجتماعی را نشان دادند که با یافته‌های ما در خصوص اهمیت مؤلفه توانمندسازی سازمانی هم‌راستا است.

- **کوته (۲۰۲۴) و کارچدی (۲۰۲۳)** در مطالعات بین‌المللی خود بر اهمیت منزلت اجتماعی در مشارکت اجتماعی و سلامت روان تأکید کردند که با یافته‌های ما مطابقت دارد.

با این حال، پژوهش حاضر با ارائه الگوی جامع سه‌بعدی و اعتبارسنجی آن در بافت ایرانی، مشارکت نظری قابل توجهی به ادبیات داشته است.

۴.۵. مشارکت‌های نظری

این پژوهش چندین مشارکت نظری دارد:

- توسعه برنامه‌های جامع توانمندسازی بازنشستگان شامل دوره‌های آموزشی مهارت‌محور
- تقویت خدمات رفاهی و حمایت‌های مالی با تأکید بر پایداری پرداخت مستمری
- ایجاد شبکه‌های اجتماعی و انجمن‌های بازنشستگی برای تقویت تعاملات
- برگزاری دوره‌های آموزشی منظم در زمینه سلامت، فناوری و مهارت‌های زندگی
- استقرار سیستم پایش و ارزیابی رضایت بازنشستگان

برای سیاست‌گذاران:

- تدوین قوانین حمایتی جامع‌تر با تأکید بر معافیت‌های مالیاتی و بیمه‌ای
- تخصیص بودجه کافی برای خدمات بازنشستگی و افزایش مستمری متناسب با تورم
- ایجاد زیرساخت‌های خدمات اجتماعی مانند مراکز بهداشتی، ورزشی و تفریحی
- توسعه سیاست‌های اشتغال مجدد برای بازنشستگان علاقه‌مند
- ایجاد صندوق حمایت اضطراری برای بازنشستگان در شرایط بحران

برای خانواده‌ها:

- آگاهی از اهمیت حمایت عاطفی و روانی از بازنشستگان

۱. **ارائه الگوی جامع:** برای اولین بار در ایران، الگویی جامع و یکپارچه از منزلت اجتماعی بازنشستگان با سه بعد فردی، سازمانی و اجتماعی ارائه شده است که تمامی جنبه‌های مهم را پوشش می‌دهد.

۲. **بومی‌سازی مفهوم:** با استفاده از روش دلفی و نظرخواهی از خبرگان ایرانی، شاخص‌های بومی و متناسب با فرهنگ ایرانی شناسایی و اعتباریابی شدند. برخی شاخص‌های خاص فرهنگ ایرانی مانند ارزش‌های مذهبی و حمایت‌های خانوادگی به مدل افزوده شدند.

۳. **رویکرد آمیخته:** استفاده از رویکرد آمیخته متوالی امکان درک عمیق‌تر و جامع‌تری از پدیده را فراهم کرد و به اعتبار یافته‌ها افزود. این رویکرد نقاط قوت هر دو روش کیفی و کمی را ترکیب کرد.

۴. **استفاده از روش سندلوسکی و باروسو:** این پژوهش یکی از محدود مطالعاتی است که از این روش پیشرفته فراترکیب در حوزه مدیریت منابع انسانی در ایران استفاده کرده است که کیفیت و دقت علمی پژوهش را افزایش داده است.

۵. **ابزار سنجش معتبر:** پرسشنامه منزلت اجتماعی بازنشستگان با ۶۷ گویه طراحی و اعتباریابی شد که می‌تواند در پژوهش‌های آتی مورد استفاده قرار گیرد.

۵.۵. پیامدهای عملی

یافته‌های این پژوهش پیامدهای عملی مهمی برای مدیران و سیاست‌گذاران دارد:

برای سازمان‌های بازنشستگی:

۴. **محدودیت فرهنگی:** مدل در بافت فرهنگی ایران طراحی شده و برای استفاده در فرهنگ‌های دیگر نیاز به اعتبارسنجی مجدد و احتمالاً تعدیل برخی شاخص‌ها دارد.

۵. **محدودیت منابع:** در فراترکیب، تنها مقالات منتشر شده در پایگاه‌های داده انتخابی بررسی شدند و ممکن است برخی مطالعات مرتبط از قلم افتاده باشند.

۷.۵. پیشنهادهای پژوهشی آتی

۱. **آزمون مدل در سایر صندوق‌ها:** پیشنهاد می‌شود مدل در صندوق‌های بازنشستگی دیگر (نیروهای مسلح، تأمین اجتماعی، بانک‌ها، شرکت‌های خصوصی) آزمون شود و در صورت نیاز تعدیلات لازم صورت گیرد.

۲. **مطالعات طولی:** انجام مطالعات طولی برای بررسی تغییرات منزلت اجتماعی در طول زمان و شناسایی عوامل مؤثر بر این تغییرات. پیشنهاد می‌شود گروهی از بازنشستگان تازه بازنشسته شده برای مدت ۵ سال پیگیری شوند.

۳. **تحلیل تفاوت‌های جمعیت‌شناختی:** بررسی تفاوت‌های جنسیتی، سنی، تحصیلی و فرهنگی در منزلت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن. این مطالعات می‌تواند به طراحی برنامه‌های هدفمند کمک کند.

۴. **مطالعات مداخله‌ای:** طراحی و ارزیابی برنامه‌های مداخله‌ای برای ارتقای منزلت اجتماعی (مانند برنامه‌های توانمندسازی، گروه‌های حمایتی، آموزش مهارت‌های اجتماعی) و سنجش اثربخشی آنها.

۵. **مطالعات مقایسه‌ای بین‌فرهنگی:** مقایسه وضعیت منزلت اجتماعی بازنشستگان در کشورهای مختلف و شناسایی بهترین شیوه‌ها (Best Practices) در این زمینه.

• تشویق بازنشستگان به مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و داوطلبانه

• ایجاد فضای مناسب برای فعالیت و استقلال بازنشستگان در خانواده

• توجه به نیازهای سلامتی و رفاهی بازنشستگان

برای خود بازنشستگان:

• شرکت فعال در دوره‌های آموزشی و برنامه‌های توانمندسازی

• ایجاد و حفظ شبکه‌های اجتماعی و دوستی

• مشارکت در فعالیت‌های داوطلبانه و اجتماعی

• توجه به سلامت جسمی و روانی از طریق فعالیت منظم ورزشی

۶.۵. محدودیت‌های پژوهش

۱. **محدودیت جامعه آماری:** این پژوهش تنها در میان مشمولین صندوق بازنشستگی کشوری انجام شد و نمی‌توان یافته‌ها را به سایر صندوق‌ها (تأمین اجتماعی، نیروهای مسلح، بانک‌ها) تعمیم داد.

۲. **محدودیت زمانی:** داده‌ها در یک مقطع زمانی خاص (۱۴۰۳) جمع‌آوری شدند و ممکن است شرایط اقتصادی-اجتماعی خاص آن زمان بر پاسخ‌ها تأثیر گذاشته باشد.

۳. **محدودیت روش:** استفاده از پرسشنامه خودگزارشی ممکن است با سوگیری‌هایی همراه باشد و برخی پاسخ‌دهندگان ممکن است پاسخ‌های اجتماعاً مطلوب را ارائه داده باشند.

درنهایت، ارتقای منزلت اجتماعی بازنشستگان نه تنها به نفع خود آنها، بلکه به نفع کل جامعه است. بازنشستگانی که احساس ارزشمندی و تعلق اجتماعی دارند، می‌توانند به‌عنوان منابع ارزشمند تجربه و دانش در خدمت جامعه باشند و به سرمایه اجتماعی و رفاه عمومی کمک کنند.

۶. بررسی نقش واسطه‌ای و تعدیل‌کننده: مطالعه نقش واسطه‌ای متغیرهایی مانند سلامت روان، سرمایه اجتماعی، و خودکارآمدی در رابطه بین ابعاد منزلت اجتماعی و پیامدهای آن.

۷. توسعه اپلیکیشن سنجش: طراحی و توسعه اپلیکیشن موبایل برای سنجش آنلاین منزلت اجتماعی بازنشستگان و ارائه بازخورد فوری و پیشنهادات شخصی‌سازی شده.

۸.۵. نتیجه‌گیری نهایی

این پژوهش با ارائه الگوی جامع، معتبر و بومی از منزلت اجتماعی بازنشستگان، به پر کردن شکاف نظری قابل‌توجهی در ادبیات پژوهشی کمک کرده است. مدل طراحی‌شده شامل سه بعد فردی، سازمانی و اجتماعی با ۱۱ مؤلفه و ۶۷ شاخص است که به‌طور جامع جنبه‌های مختلف منزلت اجتماعی را پوشش می‌دهد.

نتایج اعتبارسنجی نشان داد که مدل از اعتبار درونی و بیرونی بالایی برخوردار است و برازش عالی دارد. این مدل می‌تواند به‌عنوان ابزاری کاربردی برای تصمیم‌گیرندگان، برنامه‌ریزان و مدیران سازمان‌های بازنشستگی مورد استفاده قرار گیرد.

اجرای استراتژی‌ها و برنامه‌های مبتنی بر این الگو می‌تواند به بهبود قابل‌توجه کیفیت زندگی، رضایت‌مندی و سلامت روانی بازنشستگان منجر شود. با توجه به رشد جمعیت سالمند در ایران و افزایش تعداد بازنشستگان در سال‌های آینده، توجه به منزلت اجتماعی این گروه ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

سازمان‌های بازنشستگی می‌توانند با استفاده از این مدل، نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کرده و برنامه‌های بهبود مدون و هدفمندی طراحی کنند. سیاست‌گذاران نیز می‌توانند از این مدل برای تدوین سیاست‌ها و قوانین حمایتی جامع‌تر استفاده کنند.

۶. منابع

- Berliner, D. C. (2013). Effects of inequality and poverty vs. teachers and schooling on America's youth. Teachers College Record, 115(12), 1-26.
- Chaplain, R. P. (2008). Stress and psychological distress among trainee secondary teachers in England. Educational Psychology, 28(2), 195-209.
- Karchedhi, M. (2023). Social status and mental health in contemporary societies. Journal of Social Psychology, 45(2), 234-256.
- Kothe, J. (2024). Impact of social status on social behaviors. Social Science Quarterly, 105(1), 89-112.
- Linstone, H. A., & Turoff, M. (2011). Delphi: A brief look backward and forward. Technological Forecasting and Social Change, 78(9), 1712-1719.
- Moosa, R., & Sumjai, P. (2019). Teacher job satisfaction and social status. International Journal of Educational Research, 42(3), 178-195.
- Sandelowski, M., & Barroso, J. (2007). Handbook for synthesizing qualitative research. Springer Publishing Company.
- Vasilova, E., & Nikolenko, S. (2020). Dual employment of teachers and its consequences. Education Policy Analysis, 28(3), 145-167.
- ابراهیمی، س. و همکاران (۱۳۹۷). بررسی نقش معلمان در توسعه آموزش و پرورش. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۱۷(۲)، ۴۵-۶۸.
- ابوالحسن‌پور، ر. و سلیمیان، م. (۱۴۰۰). رابطه رشد حرفه‌ای و منزلت اجتماعی با رضایت شغلی کارکنان. مجله مدیریت منابع انسانی، ۹(۳)، ۱۱۲-۱۳۵.
- جعفری، م. (۱۳۹۴). چالش‌های بازنشستگی در ایران. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- خلیلی، ف. و نیک‌نفس، ا. (۱۴۰۰). تأثیر نشاط منابع انسانی بر منزلت اجتماعی و توانمندسازی. فصلنامه مطالعات مدیریت، ۳۰(۴)، ۸۹-۱۰۸.
- شکی، م. و همکاران (۱۴۰۱). مدل منزلت اجتماعی اخلاق حرفه‌ای پرستاران در مقابله با کووید ۱۹. پژوهش‌نامه اخلاق پزشکی، ۱۵(۱)، ۲۳-۴۵.
- فدایی، ر. (۱۳۹۷). عوامل مؤثر بر منزلت اجتماعی بازنشستگان. مجله جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۹(۲)، ۶۷-۸۹.
- گنجیان، م. و همکاران (۱۳۹۳). بررسی منزلت اجتماعی بازنشستگان: چالش‌ها و راهکارها. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۱۴(۳)، ۱۲۳-۱۴۵.
- نجف‌پور مقدم، ح. و محمدی، ع. (۱۴۰۱). سنجش روابط بین منزلت اجتماعی و سرمایه اجتماعی. مجله مطالعات جامعه‌شناختی، ۲۸(۲)، ۴۵-۶۷.

Journal of Educational
Administration, 46(2), 198-216.

Wahasantanen, K., et al. (2008). •
Organizational identity and
commitment among teachers.

Social Status Model for Retirees

Saeed Zanganeh¹, Karamollah Daneshfard^{*2}, Morteza Mosakhani³, Nazanin Pillehvari⁴

Abstract

Background and Objective: Retirees, as a group in society that enters a new phase due to years of service and activity, require social and economic support. Social status not only contributes to their sense of self-worth and personal identity but can also influence their social interactions and participation in community activities. The present study aims to design a model of social status for retirees.

Research Method: The type of research is applied in terms of purpose, sequential mixed data in terms of data type with an exploratory approach, and in terms of nature, it is qualitative in the meta-synthesis/Delphi section and descriptive survey/correlational in the quantitative section. Participants in the qualitative phase of meta-synthesis included all theoretical foundations and related literature from internal and external databases, from which 18 scientific works were selected using systematic exclusion and purposive non-random sampling. Additionally, participants in the second qualitative phase, namely the Delphi method involving theoretical and experiential experts, included 20 experts chosen based on the minimum sample size in the Delphi method and purposive non-random sampling. In the quantitative phase, all employees subject to the country's retirement regulations were included, with 360 employees selected using multi-stage cluster sampling, considering the minimum sample size for confirmatory factor analysis as the sample size. Data collection methods in the qualitative phase and meta-synthesis stage involved systematic literature review, while in the Delphi stage, a semi-open questionnaire was used. In the quantitative section, to evaluate, prioritize, and measure internal validity, a researcher-made questionnaire with 43 items derived from the qualitative phase was utilized, along with a 34-item questionnaire based on the components of the designed model to assess the model's validity from various aspects. It is worth noting that the tools in the qualitative phase included the first stage and the second stage, while the quantitative phase indicated the reliability and validity of the tools. The data analysis method in the qualitative section involved thematic analysis using Maxqda-V2018 software, while the quantitative section included descriptive statistics and inferential statistics using SPSS-V23 and Smart PLS-V3 software.

Findings: The findings indicated that the dimensions of retirees' social status include individual, organizational, and community aspects. The individual dimension consists of three components: access to services (5 items), social support (5 items), health and well-being (4 items); the organizational dimension includes four components: organizational structure (4 items), organizational culture (4 items), human resource management (5 items), and organizational communications (5 items); the community dimension encompasses four components: social participation (5 items), social networks (5 items), access to social services (5 items), and social interaction (5 items). Ultimately, based on the identified factors, a model of social status for retirees was designed and validated, and its validity was examined from various aspects, with the validation findings indicating both internal and external validity of the model.

Conclusion: The results of the present study not only assist decision-makers in designing effective strategies but also indicate that the proposed model can significantly serve as a useful framework for improving the living conditions of retirees and enhancing their satisfaction, ultimately leading to an improvement in the quality of life for retirees.

Keywords: Social Status, Retirees, National Pension Fund, Meta-Synthesis, Delphi

¹ Department of Public Management, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran

^{2*} Department of Public Management, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author)

³ Department of Public Management, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran

⁴ Department of Industrial Management, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.